

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

**PEDAGOGIK OLIIY TA‘LIM MUASSASALARIDA TA‘LIM JARAYONINI
TASHKIL ETISHDA AMALIYOT BILAN UZVIYLIGINI TA‘MINLASH
MASALALARI**

**Respublika miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya
2024-yil, 15-oktyabr**

**Republic-wide scientific and scientific-technical conference
ISSUES OF ENSURING INTEGRATION WITH PRACTICE IN
ORGANIZING THE EDUCATIONAL PROCESS IN INSTITUTIONS OF
PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATION**

October 15, 2024

1974 2024
**Республиканскую научно-техническую конференцию на тему
«РОЛЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА
ВЗАИМОСВЯЗИ С ПРАКТИКОЙ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВЫСШИХ
УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ»,
которая состоится 15 октября 2024 года**

JIZZAX – 2024

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yildagi "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3775 sonli qarori qabul qilinishi bilan O'zbekistonda tahsil olishni xoxlovchi xorijiy fuqarolardan konsullik yig'implari undirish bekor qilindi, talabalarning o'zaro kelishuvlarga asosan qo'shma dasturlarda tahsil olishi hamda ularga O'zbekiston OTMlari hamda xorijiy ta'lim muassasalari o'rtasida o'zaro ikki tomonlama tan olinuvchi diplomlarni berish bo'yicha maqsadli ishlar boshlandi.

Oliy ta'limning yuqorida sanab o'tilgan xalqaro va mintaqaviy tendensiyalari albatta O'zbekistonda ham o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Mamlakat OTMlari bu tendensiyalardan kelib chiqib, O'zbekistonda oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasiga asosan o'z strategiyalarini ishlab chiqqanlar.⁵²

O'zbekistonda oliy ta'lim tizimini yaqin kelajakdagi istiqboli bugungi kunda oliy ta'lim tizimida malakali va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash dolzarb ijtimoiy-iqtisodiy masala bo'lib hisoblanadi. Oliy ta'lim tizimida mutaxassislarni tayyorlash jarayonida o'quv tarbiya faoliyatini tashkil etishning yangicha yondashuvlarini joriy etish, kadrlar tayyorlash va uzluksiz ta'lim tizimi davlat va nodavlat ta'lim muassasalarining rivojlanish dinamikasi va tarkibiy o'zgarishlarini davlat tomonidan tartibga solinishi amalga oshirilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvar, PF-60-son 2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida Farmoni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 29.01.2022 y., 06/22/60/0082-son).
2. Aleks Muur. Ta'lim berish va ta'lim olish: pedagogika, ta'lim dasturi va tarbiya. - Rutledj. Ikkinchi nashr. 2012. 202-bet.
3. LAP LAMBERT Academic Publishig RU, 2018. -С. 49; Расулев А.Ф. Алимов Р. Стимулирование инновационной активности в экономике //.
4. "Ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayoni va o'quv sifatini takomillashtirish muammolari" mavzusidagi respublika ilmiy – amaliy konferensiya materiallari to'plami (2022-yil 6-dekabr)
5. Saito, Y. (2008). Yaponiyada universitet-sanoat kooperativ tadqiqot dasturi: hozirgi holat va muammolar. Asia Pacific Journal of Cooperative Education, 9(2), 115-129.
6. Zaynutdinov Sh.N., Ochilov A.O. Oliy ta'lim muassasalarini boshqarish samaradorligini baholash // Iqtisodiyot va ta'lim. – 2010. – 2. – 83-87-b.;

ТАЛАБАЛАРНИ МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР АСОСИДА ТАРБИЯЛАШ МАСАЛАСИНИНГ ЭКСПЕРИМЕНТАЛ ТАДҚИҚИ

Ержанова Венера Кууанышбаевна

Қорақалпоқ давлат университети

“Педагогика ва психология” кафедраси ўқитувчиси

Аннотация:

Мақолада талабаларни миллий қадриятлар асосида тарбиялашнинг мазмуни, технологияси, методлари ва методологиясига янгича ёндашув ҳақида сўз юритилиб, шахснинг юксак қадриятини шакллантиришга қаратилган тарбиянинг назарий ва амалий асослари кўрсатилган.

Таянч тушунчалар: таълим, тарбия, қадрият, ахлоқ, маданият, нафосат, психология, ўз-ўзини тарбиялаш, ўзлигини англаш, комил инсон, шахс.

⁵² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil oktyabrdagi PF-5847-son "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmoni.

Аннотация: в статье рассматривается о новом подходе к содержанию, технологии, методам и методике воспитания школьников на основе национальных ценностей, показаны теоретические и практические основы воспитания, направленного на формирование высокой ценности личности.

Ключевые слова: образование, воспитание, ценность, нравственность, культура, психология, самовоспитание, эстетика, личность, самопознание.

Abstract:

The article discusses a new approach to the content, technology, methods and methodology of educating schoolchildren on the basis of national values, shows the theoretical and practical foundations of education aimed at forming a high value of the individual.

Key-words: education, upbringing, value, morality, culture, psychology, self-education, aesthetics, personality, self-knowledge.

Қадриятли инсон, қадриятли талаба, миллий қадриятларимиз онгига сингдирилиб тарбияланган баркамол авлодни шакллантириш жараёнига ҳар бир олим, ҳар бир ўқитувчи масъулдир. Биз илмий фаолиятимиз давомида ушбу мавзуга оид бўлган, фойдаланишга тавсия этиладиган “Талабаларда миллий қадриятларга нисбатан масъулиятли муносабатни шакллантириш” махсус курсини ишлаб чиққанмиз ва унинг тарбиявий потенциални (имкониятларини) амалга оширишнинг самарадорлигини ошириш мақсадида қўйидаги тавсияларни келтирдик:

I. Талабалар учун миллий қадриятга йуналтирилган ахлоқий ва эстетик ўзини ўзи такомиллаштиришга алоҳида урғу бердик.

1-вариант: миллий қадриятга йуналтирилган ахлоқий ва эстетик тарбиянинг моҳиятини билиш; ушбу ўз-ўзини тарбиялашни режалаштириш: асосий мақсад, асосий вазифалар; қандай когнитив ахлоқий ва эстетик материал бўйича; ушбу материални қандай тартибда ўрганиш керак? қандай асосий мақсадни белгилаш, қандай аниқ муаммоларни ҳал қилиш билан; қандай қиймат ва шахсий йўналиш билан; қайси фаолият турларига (шу жумладан интеллектуал, ижодий ва ижтимоий ва коммуникатив) устуворлик билан.

2-вариант: “миллий қадриятга асосланган ахлоқий ва эстетик тарбия” тушунчасини ўзлаштириш ва тушуниш (ривожланиш, такомиллаштириш); “Мен”, “ўз “мен” ни ўрганиш; эстетик кўринишингизни (маънавий-эстетик дунё), ахлоқий қиёфангизни (инсоний-ахлоқий тушунчалар, тамойиллар, муносабатлар, мулоқот) ҳисобга олинг; ўзида шаклланаётган ахлоқий ва эстетик фазилатларни асосий қадрият йўриқномаси билан аниқлаш; эстетика, этика, адабиёт, санъатга оид керакли адабиётларни танлаш; зарур луғатлар, маълумотномалар, энциклопедик нашрларни тайёрлаш; ўз-ўзини ахлоқий ва эстетик такомиллаштириш бўйича ўз режангизни тузинг, унга биринчи навбатда қўйидаги позицияларни киритинг: мақсад, вазифалар; манбалар, улар билан ишлаш тури; янги билимларни интеллектуал ва ижодий “маҳсулотлар”га рўйхатдан ўтказиш; унинг кутилган ва ҳақиқий ижтимоийлашуви; бу ижтимоийлашувнинг ўзини ўзи қадрлаши, ўзининг яхшиланган ахлоқий ва эстетик қиёфасини ўз-ўзини тавсифлаш.

II. Дарснинг амалий қисми – талабаларнинг ахлоқий ва эстетик ўз-ўзини такомиллаштиришни режалаштириш бўйича иши (ўқитувчининг маслаҳат ёрдами билан):

қўйидаги технологиядан фойдаланиш лозим:

талабаларнинг ушбу ўзининг моҳияти, зарурлиги ва аҳамиятини англаши; қандай ахлоқий ва эстетик қадриятларга, қайси энг муҳим йўналиш билан; мақсад ва вазифаларни, шахснинг ўзига ва келгуси ишига бўлган муносабати ва талабларини аниқлаш; ўзининг ахлоқий ва эстетик қиёфасини башорат қилиш;

- ўзига хос ахлоқий ва эстетик хусусиятлар, фазилатлар, хусусиятлар ва қобилиятлар (албатта коммуникатив, айниқса шахслараро): ўз устида мустақил мақсадли иш усуллари, услублари ва воситаларини аниқлаш: ўзини ўзи фаоллаштириш, ўзини ўзи бошқариш, ўз-ўзини таҳлил қилиш, ўз-ўзидан ҳисобот бериш, ўз-ўзини ҳурмат қилиш;

- бошқаларни кузатиш: ўқиш (бадий адабиёт, илмий-оммабоп ва бошқа адабиётлар - кўчирмалар, тезислар, хулосалар, ўз фикри); луғат ва концептуал иш; доимий, фаол ўз-ўзини такомиллаштириш; ўз-ўзини идрок этиш - кузатиш

- ўрганиш - хусусиятлар - танқид – баҳолаш: ўзининг ахлоқий ва эстетик тамойиллари, меъёрлари ва қоидаларини шакллантириш; ҳаётдаги раҳбарлик учун шиорларингиз; ижтимоий муҳитда ўзининг ахлоқий ва эстетик ютуғини (мулоқот, ишлаш, ҳар қандай тадбирда иштирок этиш) ўз-ўзини ҳурмат қилиш билан амалга ошириш.

Ушбу ўз-ўзини такомиллаштириш жараёнида асосий нарса талабалар шахсиятининг умумий кадрият йўналиши - инсонпарварлик, эзгулик ва гўзаллик, ахлоқ ва эстетика асосларида мавжуд.

Талабалар билан шахсни кадриятлар асосида ривожлантириш буйича назарий ва амалий дарс маълум ижобий натижа берди:

Талабаларнинг 32,33 фоизида бундай ўзини-ўзи такомиллаштиришнинг ижтимоий ва шахсий аҳамияти ва аҳамиятига қатъий ишонч пайдо бўлди; 84% бу фаолиятга қизиқиш билдирган; талабаларнинг 76,66% миллий кадриятга йуналтирилган ахлоқий ва эстетик ўзини-ўзи такомиллаштиришни режалаштирган ва амалга оширган; 20% бу мустақил ишга содик; қолганлари (уларнинг бир нечаси) нафақат шахсий, балки ижтимоий аҳамиятини ҳам тушунчалар ҳам ҳали бундай фаолиятни амалга оширишга қарор қилишмаган.

Умуман олганда, талабаларни миллий-ахлоқий ва эстетик тарбиялашнинг ушбу йўналишида жуда яхши натижаларга эришилди. Экспериментал ишнинг ушбу босқичида мавзунини кўриб чиқиш натижасида "Шахс. Қандай қилиб кадриятли шахс бўлиш керак?" мавзусида талабаларнинг сифатли миллий-ахлоқий-эстетик хусусиятларини ўрганиш ва таҳлил қилиш, топшириқлар ва интеллектуал-ижодий ишларни таҳлил қилиш, мавзунини ўрганиш жараёнида талабаларни кузатиш, янада объектив натижаларга эришиш, турли диагностика усуллари қўлланилади - сўровномалар, тест, якуний сўров.

"Кадриятли инсон" цикли бўйича экспериментал тадқиқот натижалари. Мавзулар бўйича: "Кадриятли шахс: моҳияти, тузилиши, блоклари, фазилатлари (ахлоқий ва эстетик), мезонлар, идеал шахс", "Шахснинг ривожланиши (ўзини ўзи ривожлантириш, ўз-ўзини такомиллаштириш) - ахлоқий ва эстетик: мақсад, мазмун, шартлар, омиллар, режалаштириш, схема, тавсиялар, жараён - технология, ўзини ўзи англаш, ўз-ўзини ҳурмат қилиш.

Экспериментал гуруҳларда талабаларни миллий- ахлоқий ва эстетик тарбиялаш мезонлари натижалари аввалгиларига қараганда сезиларли даражада юқори: 66,11%; талабалар ўзларининг "мен" ни фаол равишда ўз-ўзини билишни давом эттирадилар ва ўз хоҳишларига кўра, асосан ўз шахсиятини, унинг ахлоқий ва эстетик қиёфасини билиш бўйича вазифаларни бажаришда давом этади; 53,9% - инсоннинг жисмоний гўзаллигини "тадқиқ этишни" давом этмоқда, лекин ички - маънавий гўзаллик (ахлоқий ва эстетик) билан мажбурий бирликда; ташқи кўринишга эътиборни кучайтириш - хусусиятлар, фазилатлар, хусусиятлар ва қобилиятлар; 42% барқарор ва чуқур тушуниш ва ижтимоий ва шахсий аҳамияти ва хабардорлик бор ахлоқий ва эстетик ривожлантириш, такомиллаштириш (ва ўзини), шахснинг аниқ белгиланган кадрият йўналиши билан, биринчи навбатда, гуманистик; инсоннинг моҳиятига алоҳида эътибор қаратилади, шахслар; 32,66% - табиатнинг энг гўзал ижоди, шахс сифатида инсонга нисбатан инсоний-ахлоқий-кадриятли муносабатни фаоллаштириш, бу, қоида тариқасида, тўғри эстетик асосда содир бўлади - асосий мавзулар бўйича интеллектуал ва ижодий ишларни танланади.

Эслатма: Юқорида тажриба ва назорат гуруҳларида сифат натижалари таҳлили келтирилган. Экспериментал гуруҳлардаги эмпирик тадқиқотларнинг ушбу босқичида талабалар миллий ахлоқий ва эстетик тарбия, замонавий шахсни ривожлантириш, такомиллаштириш зарурати, аҳамияти ва долзарблигининг ижтимоий ва шахсий мотивларини яхши билишади.

Фойдаланилган адабиётлар руйхати

1. Азимова З. Э. Тарбиявий ишлар тизимини интеграл диагностик асосда такомиллаштириш (Олий таълим мисолида). Дисс.автореферати – Н.2018. Б.-13-16
2. Асаматдинова Ж., Абдимуратова Н. Нравственно-эстетическое воспитание учащихся на внеучебных занятиях «Познай человека, Себя стань личностью!» Учебное пособие. Нукус, 2014. – С. 100.
3. Асаматдинова Ж. Технологии формирования ценностной ориентации учащихся на основе их нравственно-эстетического воспитания. Монография. – Ташкент: «Fan va texnologiya», 2016. – 168 с.
4. Мусурмонова О. Маънавий кадрятлар ва ёшлар тарбияси. – Тошкент: Ўқитувчи, 1996. – Б.97.
5. Ержанова Венера Кууанышбаевна. Талабаларни миллий кадрятлар асосида тарбиялашнинг сиёсий, илмий-педагогик аспекти. 1356-36 International scientific journal «MODERN SCIENCE AND RESEARCH» VOLUME 2 / ISSUE 10 / UIF:8.2 /
6. Erjanova V. Talabalarini milliy qadriyatlar asosida. Tarbiyalashga yunaltirilgan pedagogik jarayonni tashkil etish mexanizmlari. 180-182 b «Zamanagóy sharayatta joqari maǵliwmatlí qánigelerdi tayarlawdín aktual mashqalalari» Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya materialları toplamı. 26-27-may 2023-yil.

STEAM TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI*Matkarimova Nilufar Boqijon qizi***Annotatsiya:**

Mazkur maqolada STEAM texnologiyasidan foydalanishning anzariy asoslari bayon etilgan bo'lib, bunda STEAM texnologiyasining ta'lim jarayoniga tatbiq etish tarixi hamda sohada tadqiqotlar olib borgan olimlar faoliyat natijalariga to'xtalib o'tilgan. Shuningdek maqolada STEAMga asoslangan ta'limning o'ziga xos hususiyatlari hamda an'anaviy ta'lim texnologiyalaridan farqli tomonlari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: *STEAM ta'lim, STEAM yondashuv, STEAM metod, individual ta'lim usullari, tabaqalashtirilgan ta'lim vositalari, SMART-o'qitish modeli, qobiliyat, ijod maktablari, innovatsion texnologiya*

Аннотация:

В данной статье описаны основные принципы использования технологии STEAM, история применения технологии STEAM в образовательном процессе, а также результаты ученых, проводивших исследования в этой области. Также в статье описаны уникальные особенности образования на основе STEAM и его отличия от традиционных образовательных технологий.

Ключевые слова: *STEAM-образование, STEAM-подход, STEAM-метод, индивидуальные методы обучения, дифференцированные образовательные инструменты, модель SMART-обучения, способности, школы творчества, инновационные технологии.*

Abstract:

This article describes the basic principles of using STEAM technology, the history of using STEAM technology in the educational process, as well as the results of scientists who conducted research in this area. The article also describes the unique features of STEAM-based education and its differences from traditional educational technologies.

Keywords: *STEAM education, STEAM approach, STEAM method, individual teaching methods, differentiated educational tools, SMART learning model, abilities, schools of creativity, innovative technologies.*

So'nggi o'n yil ichida butun jahon bo'ylab ijodiy yoki intellektual ish bilan bog'liq bo'lgan sohalarda katta ahamiyatga ega bo'lgan ko'plab yangiliklar paydo bo'lmoqda. Dunyoning ko'plab